УДК 616.7-77:615.825:159.9
Столбинська О.В.[1], Долотій М.М.[2]
[1] старш. викл. НУ «Запорізька політехніка»
[2] студ. гр. УФКС-214 НУ «Запорізька політехніка»

ВПЛИВ ЕКОНОМІЧНИХ ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ НА ВИКОРИСТАННЯ РІЗНИХ ТИПІВ ДОПОМІЖНИХ ЗАСОБІВ ПЕРЕСУВАННЯ

О.В. Столбинська, М.М. Долотій

Допоміжні засоби пересування є важливою складовою сучасної реабілітації осіб із порушеннями пересування, оскільки забезпечують мобільність, підвищують автономність і покращують якість життя. Водночас у практиці спостерігається невідповідність між медично обґрунтованою потребою та фактичним рівнем їх використання [1, 2].

Це пояснюється тим, що вибір допоміжного засобу визначається не лише клінічними показаннями, а й економічними та психологічними факторами [3]. Різні засоби мають неоднакове соціальне сприйняття: тростина характеризується найнижчим рівнем стигматизації, милиці сприймаються як тимчасове рішення, ходунки асоціюються зі старістю та залежністю, тоді як ролери, попри функціональність, обмежені у використанні через високу вартість [2, 4]. Ігнорування цих чинників може призводити до відмови від оптимального засобу та зниження ефективності реабілітації, що визначає актуальність дослідження.

Метою дослідження було оцінити вплив економічних і психологічних факторів на вибір і використання допоміжних засобів пересування. Дослідження включало 25 респондентів (n=25). Дані збиралися за допомогою структурованої анкети зі шкальними оцінками (1-5 балів), а обробка включала розрахунок середніх значень, стандартного відхилення та відсоткового розподілу.

Середній рівень внутрішнього психологічного опору становив 2,16±1,37 бала (43,2%). Мінімальний опір (1 бал) відзначили 12 осіб (48%), 2 бали – 4 (16%), 3 бали – 4 (16%), 4 бали – 3 (12%), 5 балів – 2 (8%). Отже, 5 респондентів (20%) мають високий рівень психологічного бар'єру (4-5 балів), тоді як 16 (64%) – низький (1-2 бали). Висока варіативність (SD=1,37; 63,4% від середнього) свідчить про поляризацію вибірки.

Середній рівень економічного бар'єру становив 3,04±1,21 бала (60,8%). Вартість як суттєву проблему визначили 13 респондентів (52%), тоді як 6 (24%) не вважають її бар'єром, і 6 (24%) займають нейтральну позицію. Стандартне відхилення (SD=1,21; 39,8%) вказує на помірну варіативність оцінок.

Середній рівень стигматизації становив 2,88±1,26 бала (57,6%). Високий рівень стигми (4-5 балів) відзначили 8 осіб (32%), низький – 9 (36%), нейтральний – 8 (32%). Стандартне відхилення (SD=1,26; 43,8%) свідчить про неоднорідність соціального сприйняття.

Отримані результати підтверджують, що економічні та психологічні фактори суттєво впливають на використання допоміжних засобів. Найбільш вираженим є економічний бар'єр (60,8%), однак значну роль відіграють також стигматизація (57,6%) та внутрішній опір (43,2%). Виявлено поведінковий розрив: частина респондентів із високим рівнем опору (близько 20-24%) має підвищений ризик відмови або нерегулярного використання засобів.

Таким чином, вибір допоміжного засобу формується під впливом взаємодії економічних обмежень і психологічного сприйняття.

Отримані результати свідчать про те, що навіть при відносно низькому середньому рівні психологічного опору існує суттєва частка респондентів, для яких використання допоміжних засобів пов'язане з вираженим дискомфортом. Це дозволяє говорити про наявність прихованого психологічного бар'єру, який може не проявлятися на рівні середніх значень, але суттєво впливає на поведінку окремих груп.

Аналіз розподілу відповідей також виявив тенденцію до формування поведінкового розриву між необхідністю використання допоміжного засобу та фактичною готовністю його застосовувати. Наявність 20% респондентів із високим рівнем опору свідчить про потенційний ризик відмови або нерегулярного використання засобів, що узгоджується з теоретичними моделями поведінкового уникнення.

Узагальнення результатів дозволяє стверджувати, що психологічний фактор відіграє суттєву роль у процесі прийняття рішень, навіть у невеликій вибірці. Високий коефіцієнт варіації підтверджує неоднорідність сприйняття допоміжних засобів і підкреслює необхідність індивідуалізованого підходу до їх підбору. У поєднанні з економічними обмеженнями це формує складну

багатофакторну модель вибору, у якій раціональні та емоційні чинники взаємодіють між собою.

Таким чином, результати дослідження підтверджують, що використання допоміжних засобів пересування визначається не лише медичною доцільністю, але й рівнем психологічного комфорту та індивідуальним сприйняттям. Виявлена варіативність показників свідчить про необхідність врахування поведінкових і соціальних аспектів при розробці реабілітаційних стратегій, що може сприяти підвищенню ефективності використання допоміжних засобів і покращенню якості життя пацієнтів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бражанюк А., Семенюк Т. Асистивні засоби пересування, що покращують умови життя людей з інвалідністю. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*. 2025. № 1(1). С. 295–299. DOI: https://doi.org/10.31891/pcs.2025.1(1).39.

2. Допоміжні засоби реабілітації. *Міністерство охорони здоров'я України*. URL: https://moz.gov.ua/uk/dopomizhni-zasobi-reabilitacii (дата звернення 10.04.2026).

3. Перелік технічних та інших засобів реабілітації, якими забезпечуються окремі категорії населення : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 29 листопада 2006 р. № 1652. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/56643866 (дата звернення 10.04.2026).

4. Access to assistive technology. *Physio-Pedia*. URL: https://members.physio-pedia.com/uk/learn-page-uk-2/access-to-assistive-technology-promopage-promopage-uk/ (date of access 10.04.2026).